

**AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för humaniora**

FUNDAMENTALISM UTIFRÅN ETT JUNGIANSKT PERSPEKTIV

**En analys av den fundamentalistiska pastorn Steven L. Anderson utifrån det
jungianska perspektivet**

Caroline Hajo och Vanessa Cruz

2020

Uppsats, Grundnivå, (Kandidatexamen), 15 hp
Religionsvetenskap
Människa-kultur-religionsprogrammet
Religionsvetenskap med inriktning mot kultur och identitet 61-90 30 hp

Handledare: Åke Tilander
Examinator: Ann-Kristin Eriksson

Abstract

There is a development of religious consciousness in nowadays modern societies, that seeks the divine on the individual internal plane, gradually getting rid of dogmas and traditions. This incites a strong opposition reaction on the part of fundamentalists, defenders of the traditional, so they see themselves as divine while seeing people outside congregation as profane. This work investigates a psychological aspect behind this opposition reaction of fundamentalists towards people outside the congregation, using Carl G. Jung's theory of deep psychology as a tool. In order to achieve this, we used the qualitative research method to carry out a study of scientific literature and the published fundamentalist ideology of Christian pastor Steven L. Anderson, who lives and has his congregation in the United States of America. The way in which the fundamentalist sees people outside the congregation has more to do with the fundamentalist's own ego than with the other people: it's derived from a psychic process and is called shadow projection, according to Jung's theory.

Nyckelord: analys, arketyper, fundamentalism, individuationsprocessen, Jung, kristna, numinosum, psykologi, skuggprojicering.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
2 Syfte och frågeställningar	1
3 Avgränsningar	2
4 Definitioner	3
5 Bakgrund	7
5.1 Kristen fundamentalism i USA; pastor Steven L. Anderson och hans fundamentalistiska församling	7
5.2 Jung och religion	8
6 Disposition	9
7 Metod och material	10
8 Tidigare forskning	12
9 Teori/teoretiskt perspektiv	16
10 Resultat/undersökning	17
10.1 Pastor Steven L. Andersons fundamentalistiska ideologi	17
10.2 Den psykiska processen av religion, enligt Carl G. Jungs teorier.	20
10.3 Fundamentalism enligt jungianskt perspektiv.	22
11 Analys	26
12 Diskussion	31
13 Slutsatser	33
14 Avslutning	34
15 Framtida forskning	35
Källförteckning	36

1 INLEDNING

Fundamentalism är idag, år 2020, ett begrepp som de flesta av oss kommit att bekanta oss med. Frågan är, vad betyder fundamentalism och vad innebär det att vara fundamentalist? Den religiösa fundamentalismen kan kännetecknas som potentiellt skadlig för livet i samhället, när dess radikala ideologier sprider sig samt aggressivt uttrycks på ett verbalt och/eller fysiskt sätt av olika representanter. Detta arbete handlar om pastor Steven L. Anderson, som år 2005 grundade den kristna församlingen Faithful Word Baptist Church i USA. Han kommer vidare i texten att benämnas som Steven L. Anderson, Steven Anderson eller pastor Steven Anderson. Det som gör honom aktuell för analys i detta arbete är att han avvisar en modernare tolkning av bibeln och har väckt uppmärksamhet, bland annat mot bakgrund av sina skarpa uttalanden kring homosexualitet.

Detta arbete presenterar och föreslår ett psykologiskt klargörande av en aspekt inom fundamentalismen, genom att studera pastor Steven Andersons tankar så som de framkommer i hans publicerade material, samt de ideologier han förespråkar inom den kristna fundamentalismen. Detta med den jungianska psykologin som verktyg. Att på ett psykologiskt plan förstå hur en religiös fundamentalist blev till, samt hur denne uppfattar andra människor utanför församlingen, är fokusområdet för denna vetenskapliga undersökning och har betydelse för vårt samhälle i stort idag, där fundamentalistiska grupper sprider sig och manifesteras i en många gånger oroande grad.

Den psykologiska analys som valdes som grund för att utföra detta arbete, har sin teoretiska modell samt sina idéer från psykiatern Carl Gustav Jung. Med undantag för kritik gällande Jungs tankar kring att religioner betraktas som okonventionella och geniala, då att han bland annat behandlar ämnet på ett fullständigt sätt mot bakgrund av två aspekter. Dessa aspekter är det positiva samt det negativa. Enligt detta resonemang anses den fundamentalistiska individen vara ett resultat av en psykisk ohälsosam kontakt med den religiösa upplevelsen. Hur denna negativa kontakt sker, samt vilka konsekvenser den har för individen själv och de andra i samhället kommer att beskrivas vidare nedan.

2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med detta arbete är att undersöka hur, mot bakgrund av jungiansk psykologi, det religiösa fundamentalistiska tankesättet går att förstå och eller förklara. Hur, enligt Jungs teorier, blev pastor Steven L. Anderson ett exempel på en kristen fundamentalist i USA samt hur uppfattar han vissa människor och grupper utanför sin församling, mot bakgrund

av sin fundamentalistiska åsikt? På vilket sätt förklarar Carl Gustav Jungs idéer kring “skugga” och “skuggprojicering” hur människor utanför den fundamentalistiska församlingen tillskrivs specifika egenskaper, rörande exempelvis etik, logik och ansvar. Mot bakgrund av denna frågeställning kommer följande frågor att besvaras:

- Enligt en jungiansk analys, på vilket sätt har religion påverkat pastor Steven L. Anderson, på så vis att hans fundamentalistiska tankar utvecklades- och uppkom?
- I jungianska termer och i enlighet med skuggprojicering, hur uppfattar pastor Steven L. Anderson vissa människor samt grupper av människor, som finns utanför den kristna församlingen?
- Kan jungiansk psykologi och Jungs mer specifika tankar kring skugga och dess projicering vara ett verktyg som hjälper oss att förstå eller förklara det fundamentalistiska beteendet mot “den andre”?

3 AVGRÄNSNINGAR

Fundamentalism kan beskrivas som ett paraplybegrepp och är därför svårt att undersöka som helhet och kan skilja mellan människa till människa samt mellan olika grupper och organisationer. När just detta begrepp undersöks måste därför naturligt en viss avgränsning göras. En avgränsning gjordes i detta arbete i ett första led till att undersöka forskning kring den kristna fundamentalismen i USA, ur ett jungiansk psykologiskt perspektiv.

För att ytterligare avgränsa oss, syftar detta arbete till att mer specifikt studera just en kristen församling i USA, Faithful Word Baptist Church, och dess pastor Steven L. Anderson, genom studier av hans tankar så som de framkommer i hans publicerade material. Vi har därmed även valt bort nedanstående inriktningar inom ämnet:

- kristen fundamentalism i andra länder än USA
- andra religiösa fundamentalistiska grupper eller rörelser som den islamiska och den judiska
- fundamentalismens politiska sammanhang eller påverkan
- andra psykologiska analyser av fundamentalism än den jungianska psykologin.

Sambandet mellan fundamentalism och jungiansk psykologi kan vara något av en relativt utforskad mark, alternativt inte så brett utforskad eller använd då vi under detta arbetes gång hittade lite material kring ämnet. Vi kommer således i denna uppsats att begränsa oss till det material som hittades kring Jungs teorier i koppling till fundamentalism.

4 DEFINITIONER

Då undersökning och analys som här presenteras vidare nedan är grundad i den jungianska psykologin, kommer de följande väsentliga begreppen som används i detta arbete att definieras och förklaras, inklusive definitioner från vissa forskare eller vetenskapsmän som påverkat Jungs arbete.

Det medvetna, det omedvetna och kollektivt omedvetna

Medvetandet och *det omedvetna* är psykets två delar enligt Freuds teori, som Jung instämmer i viss mån med innan han själv gjorde sina egna differentieringar och tillägg (Geels och Wikström 1993, ss. 96, 129). Medvetandet eller det medvetna är “den rationella delen av människans personlighet”, som bland annat har som funktion att erkänna och tillgodogöra sig med det omedvetnas innehåll, förklarar Geels och Wikström (1993, s. 133).

I jungianska termer består det omedvetna av en mycket djup och aktiv del i psyket, som anses ha funnits innan det medvetna och som innefattar inte bara skräp som individen har förtryckt, utan även ett levande nedsänkt utrymme, påstår Šolc och Didier (2018, s. 8). Det omedvetna har en irrationell karaktär och uttrycker sig genom till exempel drömmar och har en “kompensatorisk tendens”, d.v.s. en påverkande natur som strider mot vad som visas på en medveten nivå (Geels och Wikström 1993, ss. 127-128, 133). Det omedvetna verkar ha mer vikt än det medvetna i förhållande till individens äkthet (Šolc & Didier 2018, s. 110).

Det kollektivt omedvetna upptäcktes av Jung genom att observera sina patienter; det definieras som “ett opersonligt omedvetet”, som innehåller arketyper samt fantasifulla bilder och symboler associerade till myter (Geels och Wikström 1993, s. 129). Geels och Wikström (1993, s. 27) hävdar att i enlighet med Jung hänvisar de arketyfiska påverkande energierna i det kollektivt omedvetna till religiösa myter, som plötsligt kan dyka upp i form av bilder och symboler inom till exempel en dröm. Dessa fantasifulla bilder och symboler har sedan alltid hjälpt människan att uppfatta existensen, att svara på existentiella frågor (ibid. s. 27).

Arketyper

Geels och Wikström (1993, s. 129) säger att i överensstämmelse med Jung består arketyper av mytologiska bilder, som samtidigt är universella kollektiva (från kollektivt omedvetna) och individuella autonoma (från det omedvetna). Šolc och Didier (2018, ss. 156-157) hävdar att arketyper är en källa av idéer, något som Jung anpassade till resonemanget hos den moderna djupa psykologin. Arketyper är direkt relaterade till konstruktion av verkligheten (ibid. s. 81).

Šolc och Didier (2018, s. 82) förklarar att enligt Jung härrör arketyperna samt har information från världen, och i samarbete med det medvetna hjälper de till att skapa mening kring universella upplevelser. "Archetypes can be viewed as the 'letters', while consciousness is the 'reader' of the letters", säger Šolc och Didier (2018, s. 82). Slöjan som täcker den arketypiska informationen tas bort vid tolkning av symboler, så att en medveten betydelse upptäcks; det vill säga en mening ges till individens erfarenhet (Šolc & Didier 2018, s. 82).

Arketypiska figurer är förmodligen av kulturell, migrerande och till och med ärftlig karaktär (Geels och Wikström 1993, s. 129). Religion och det omedvetna har ett samband som verkar finnas i arketyper (Geels och Wikström 1993, s. 127). Arketyper är källan till den numinösa erfarenheten, det vill säga att de anses som något andligt av individen som går igenom erfarenheten; de har förmågan att sätta religiös tro i handling (Šolc & Didier 2018, s. 227).

Religion

Šolc och Didier (2018, s. 29) hävdar att Jungs uppfattning om ordet religion är en speciell hängivenhet till aktiva arketypiska faktorer, som individen uppfattar som högre makt, till exempel övernaturliga figurer som gud, gudar, demoner, andar eller även en idé, ett ideal. Den betraktas som bland annat stor, kraftfull, meningsfull, den anses kunna hjälpa och eller skada; således är den för individen värd en noggrann och hängiven uppmärksamhet, och på detta sätt antyder religion en unik, medvetande koppling (ibid. s. 29).

För Jung är religion också ett urgammalt och universellt mentalt uttryck, hävdar Šolc och Didier (2018, s. 2). Inom individen verkar religion vara en produkt av det så kallade numinosum, det vill säga att den numinösa upplevelsen har förmågan att förändra individens medvetande (Šolc & Didier 2018, s. 33).

Numinosum

Ordet numinosum har latinskt ursprung (numen) och kom först år 1917 av den tyske teologen Rudolf Otto, vars tanke definierar den numinösa erfarenheten som mycket kraftfulla, tvetydiga och lockande, som motsvarar den känslomässiga faktorn som uppstår från individens upplevelse av kontakt med det gudomliga: nämligen mysterium, rädsla och fascination (Šolc & Didier 2018, s. 34).

I en jungiansk mening har numinosum eller den numinösa erfarenheten individuell- och emotionell karaktär och är ett resultat av arketyper, förklarar Šolc och Didier (2018, ss. 34, 36). Numinosum består av omedvetet arketypisk energi som på ett utmärkande sätt, negativt eller positivt påverkar egot (ibid. s. 33). Numinosum är inte bara religiös, utan det beskrivna känslomässiga tillståndet inför vissa andra extraordinära omständigheter, till exempel en födelse eller en död; "In the face of infinite incomprehensibility the intellect is humbled by the numinosum.", menar Šolc och Didier (2018, s. 41). Den numinösa upplevelsen tillhör det kollektiva omedvetna (ibid. s. 80).

Individuationsprocessen

Šolc och Didier (2018, s. 12) klargör att de två delarna i psykets struktur finns i ett ständigt konfliktförhållande, och individuationen handlar om att vara medveten kring de inre konflikterna. Det andliga och det materiella, den goda och den onda representerar det hela, som kan erkännas via individuation (Šolc & Didier 2018, s. 13). Geels och Wikström (1993, s. 27) menar att genom individuationsprocessen går psyket från "differentierat" till "alltmer integrerat". Individuationsprocessen kan ej fullständig göras om individen inte erkänner och bearbetar sin egen skugga (Šolc & Didier 2018, s. 224).

Skugga och skuggprojicering

Skugga består av "det medvetna egots motsats", det vill säga en del i det omedvetna som "innehåller personlighetens dolda, förträngda och ofördelaktiga eller obehagliga sidor" (Jung 1984, s. 118). Emellertid anses skugga också ha en positiv sida, i form av "normala instinkter och skapande impulser." (Jung 1984, s. 118). Skuggan är ombud för innehåll i det omedvetna, men också signalerar delvis det bekanta- eller helt obekanta egots aspekter, den kännetecknar dessutom aspekter hos det personliga- och kollektiva omedvetna (ibid. s. 168). Jung använder termen "skugga" därför att den brukar dyka upp i form av en person, alltså i drömmen; skuggan medvetet undviks av individen, och kan istället uppkomma inom exempelvis drömmar (Jung 1984, s. 168).

Skuggprojicering uppkommer när den mörka sidan av en individ, som är motvillig att erkänna-, acceptera- och konfrontera- den, istället börjar förtrycka den, och sedan projicerar den på något eller någon annan som individen ser som ond (Šolc & Didier 2018, s. 224). Individen överför faktiskt sin onda sida till en annan, såsom Šolc och Didier (2018, s. 159) hävdar: “Archetypal reality, when projected, inevitably appears as a concrete fact”.

Fundamentalism

Fundamentalism förknippas med en stor motståndskraft mot förändring samtidigt som en primär religiös syn försvaras hårt, i den meningen att deras tro kring guds vilja är mer i linje med världen i det förflutna, gällande religiösa aspekter (Šolc & Didier 2018, ss. 226-227). Fundamentalism kopplas till fanatism- och religionsrelaterat våld som har markerat händelser genom historien, till exempel häxjakten eller förföljelsen av kättare (ibid. s. 226). Fundamentalism anses som farlig i den meningen att dess länkade ideologi, som har ursprung i arketypiska energier, kan användas som ett vapen (ibid. s. 185).

I överensstämmelse med den jungianska perspektivet ligger fundamentalism bakom en energiproducerande arketyp, som bland annat uppmuntrar en religiös ideologi (Šolc & Didier 2018, s. 227). Fundamentalism relateras till termen “strong religion” eller “stark religion”, som motsvarar en ohälsosam anpassning till en arketypisk energi (ibid. s. 135). En annan term som Jung kopplar till fundamentalism är “creed”, där individerna förhåller sig till den numinösa erfarenheten på ett kollektivt-istället för individuellt sätt (ibid. s. 45).

Enligt Šolc och Didier (2018, ss. 45-46) har creed sitt ursprung i numinösa upplevelser, dock av ledande person eller personer som bestämmer den kollektiva tron och kontrollerar gruppens andra medlemmar. Creed eller fundamentalism är en ideologi som handlar mest om dogmatiska regler, således har den verkligen religiösa, individuella och eller empiriska erfarenheten, lite betydelse. Fundamentalism eller creed anses vara den oetiska delen av religion, menar Šolc och Didier (2018, ss. 47-48, 71). Fanatism kan vara, enligt vad Jung uppfattar som “motsatsloppets lag”, ett resultat av en stark reaktion från det medvetna mot oppositionen som utövas av det omedvetnas innehåll (Geels och Wikström 1993, s. 128).

5 BAKGRUND

5.1 Kristen fundamentalism i USA: pastor Steven L. Anderson och hans fundamentalistiska församling

Ordet fundamentalism uppkom i USA omkring 1830 och gör gällande en återgång till det ursprungliga kristna lärandet, alltså från kristendomens heliga skrifter (Šolc & Didier 2018, s. 226). Dock påpekar Šolc och Didier (2018, s. 228) att fundamentalister manifesterar sig på ett antagonistiskt sätt när de skapar bland annat nya ideologier för att försvara återgången till det fundamentala... “some of the new methods, structures, and ideologies end up directly violating actual historical beliefs, traditions, interpretative practices, and moral codes that were followed by earlier generations”.

I USA anses den kristna fundamentalismen ha uppkommit ungefär mellan åren 1910-1915, samtidigt som Los Angeles Bible Institute publicerade 90 uppsatser under titeln *The Fundamentals: A Testimony to the Truth* (Šolc & Didier 2018, s. 4). Lite senare, från 40-talet fram till 70-talet, skapades den kristna evangeliska rätten och vid slutet av 1900 talet hade kristna fundamentalisternas rörelse i USA förnyats av vissa pastorer (ibid. s. 4). Šolc och Didier (2018, s. 4) påpekar att den kristna fundamentalismen har vuxit i USA under de senaste 30 åren, genom rörelser som bland annat “Religious Right” och “Tea Party”.

Pastor Steven Andersons fundamentalistiska församling heter Faithful Word Baptist Church och har sitt säte i Tempe, Arizona i USA. (Faithful Word Baptist Church u.å.). På hemsidan Faithful Word Baptist Church (u.å.) beskrivs församlingen som bland annat “ung”, “familjeintegrerad”, “gammaldags” och “fundamental”. Hemsidan (Faithful Word Baptist Church u.å) varnar besökare att inte förvänta sig finna något modernt eller liberalt där.

Om pastorn informeras under avdelning “Our Pastor” att han föddes i Sacramento (Kalifornien, USA) och att han som 18-åring reste till Europa, där han bland annat tjänade i Baptistkyrkor, lärde sig kring ministertjänster och träffade sin fru, som han konverterade och nu är gift med samt har 10 barn tillsammans (Faithful Word Baptist Church u.å). Enligt hemsidan Faithful Word Baptist Church (u.å) grundade Steven Anderson församlingen i Kalifornien år 2005, genom att gå från hem till hem och “vinna själar” till Gud. Faithful Word Baptist Church (u.å) hävdar att Anderson bokstavligen memorerade 140 kapitel av Bibeln, samt gav uttryck för att kyrkan och inte skolor är sanningens källa.

5.2 Jung och religion

Carl Gustav Jung föddes år 1875 i Schweiz och dog 1961 (Casement 2001, ss. 3-4). Sedan barndomen stod Jung inför frågor av djup intern och mental natur, som barn hade han till exempel sin mor under en tid intagen på mentalsjukhus. Som barn upplevde han även djupa interna konflikter som ett resultat av motståndet mellan vad hans drömmar presenterade och den religiösa stelhets som han upplevde med sin far, en stark troende kristen pastor (Casement 2001, ss. 3-5). Jung studerade medicin i Basel Universitet (Schweiz) och enligt ett ökande intresse för det ockulta skrev han år 1902 sin doktorsavhandling "Om psykologi och patologi för så kallade ockulta fenomen" (ibid. ss. 7-8).

Casement (2001, s. 9) berättar att utifrån ett intresse av dubbel personlighet blev Jung psykiater på Burghölzli Mentalsjukhus (Zürich), där han började undersöka psykosor genom tester av ordassociation. Jungs forskning med patienter fortsatte genom att omfatta till exempel drömmars innehåll, så att han utvecklade viktiga teorier och skapade egna termer till sitt livs arbete (ibid. ss. 12-13). Under sitt liv träffade Jung flera människor som betydligt bidrog till hans teorier (Casement 2001, s. 39). Enligt Šolc och Didier (2018, ss. 34-36) påverkas Jungs arbete bland annat av den tyske teologen Rudolf Otto, och William James med vem han fick kontakt i USA, där James studerade religionsfenomenologi.

Mellan åren 1913-1918 upplevde Jung en period av inre konflikt, som ledde till nya upptäckter och ett empiriskt berikade hans arbete (Casement 2001 ss. 29-31). Jungs empiriska arbete omfattar egna interna upplevelser som han tolkade och beskrev på ett vetenskapligt sätt, och religionens roll i arbetet beskrivs som väsentligt bidrag till hans uppfattning om bland annat det omedvetna (Šolc & Didier 2018, s. 106). Jung anses vara något av ett geni på grund av sitt okonventionella och starkt skarpsinniga sätt att förstå det djupa mänskliga inre, något som han empiriskt uppfattat genom medveten bearbetning kring bland annat sina erfarenheter i barndomen (ibid. s. 90).

På grund av det faktum att vi alla drömmer, vi hanterar visioner och symboler av den imaginära världen, valde Jung att närma sig detta på ett vetenskapligt plan, för att beskriva vetenskapligt vad som är verkligheten i det allmänna mänskliga psyket (ibid. s. 108). Šolc och Didier (2018, s. 90) hävdar att genom hans empiriska arbete upptäckte Jung psyket och det kollektiva omedvetna.

Jung insåg att det omedvetna faktiskt bestod av en religiös naturföreteelse, och han stod inför behovet av att vetenskapligt och logiskt arbeta och skriva om det (ibid.

ss. 93-94). Hans arbete om religion baserar sig mest på observation och dokumentering av bland annat självmedvetna- och omedvetna upplevelser och fenomen, säger Šolc och Didier (2018, s. 3). Han har inte bevisat att gud och eller gudar finns, utan undersökte effekter av makter som påverkar det mänskliga psyket (ibid. s. 8).

Jung har inte heller ifrågasatt tron på gud som rätt eller fel, utan har fokuserat på att observera och undersöka psyket, det vill säga platsen i den mänskliga strukturen där tron har sitt ursprung, utvecklar och manifesterar sig (ibid. s. 9). Šolc och Didier (2018, s. 24) förklarar: "Jung discovered the native religious function of the psyche and began to conceptualize how that dynamic is played out, not only in history but also in the lives of individuals and culture."

Jung anklagades för att minska den religiösa upplevelsen till ett psykologiskt faktum, och som svar sade han sig inte ersätta gud med det omedvetna, det han menade var att det omedvetna består av vägen genom vilken gud manifesterar sig (Šolc & Didier 2018, s. 112). Jung förnekar inte guds verklighet, han hävdar dock att det inte är inom räckhåll för mänsklig kunskap, och vad han påstår är att det gudomliga förmedlas av det mänskliga psyket (ibid. s. 111).

Šolc och Didier (2018, s. 90) påstår att psykets existens kan bevisas av drömmar och internt arbete, genom analys. Psyket består av en illusorisk verklighet, svår att upptäcka, som innehåller individens personlighet (Šolc & Didier 2018, s. 90). En idé i psyket anses av Jung vara verklig, med andra ord att den är faktiskt verklig för personen i fråga så länge den finns i dennes psyke (Geels och Wikström 1993, s. 127). Den immateriella naturen av psyket gör emellertid så att dess studier blir spekulativa, men erfarenhetsgrundad kunskap (Šolc & Didier 2018, s. 6). För Jung och hans följare är psyket verkligt, säger Šolc och Didier (2018, s. 8).

6 DISPOSITION

Vidare disponeras detta arbete med en kort beskrivning om metod och material som används för undersökningen, följt av en sammanfattning av tidigare forskning inom ämnet fundamentalismens psykologi. Sammanfattningen visar mer samt mindre relevant forskning i förhållande till det specifika ämnet som behandlas i detta arbete, det vill säga fundamentalism utifrån ett jungianskt perspektiv. Vidare beskriver vi, författarna av detta arbete, på ett mer detaljerat vis det teoretiska perspektivet av Carl G. Jung kring religionens hälsosamma samt ohälsosamma påverkan på människan. Detta anses som

belysande information gällande hur fundamentalismen uppfattas enligt den jungianska psykologin.

Den största delen av detta arbete följer det teoretiska perspektivet och består av en undersökning och resultat, delad i vad pastor Steven L. Anderson och dennes församling presenterar som fundamentalistisk ideologi, den psykiska processen av religion (utifrån Jungs teorier) och slutligen fundamentalism utifrån ett jungianskt perspektiv. Med stöd av denna undersökning följer här en specifik jungiansk analys av pastor Steven L. Anderson och hans tankar. Vidare presenterar vi en diskussion där vi genom att ta hänsyn till det valda teoretiska perspektivet och den valda metoden, samlar ihop de specifika tidigare forskningarna med resultaten och analysen, samt svarar på syftesfrågor. Slutsatser, avslutning och vad vi anser som en idé för framtida forskning inom ämnet framförs till sist.

7 METOD OCH MATERIAL

Detta arbete har som metod en kvalitativ studie av vetenskaplig litteratur samt internetmaterial, i form av en fallstudie där syftet är en djupare kunskap inom ämnet. Vad som är ett fall kan variera i omfattning (Alvehus 2013, s. 75). I nationalekonomi eller statsvetenskap kan länder eller regioner vara fall, i psykologin kan en enskild patient vara ett fall (Alvehus, 2013, s. 75). Med andra ord kan en fallstudie vara något svårförklarlig. Vi har valt att använda fallstudie som metod i detta arbete för att studera en enskild individ närmare, i detta fall pastor Steven L. Anderson och hans tankar så som de framkommer i hans publicerade material. En viktig poäng med att studera ett enskilt fall närmare är att kunna se till just detta fallets specifika förutsättningar (Alvehus 2013, s. 75). Detta önskar vi åstadkomma i detta arbete.

Alvehus (2013) redogör för egenskaperna av ovan metod, utifrån redogörelsen anser vi som viktigt för detta arbete att den kvalitativa metoden tillåter en förståelse av det väldigt specifika, genom en fördjupning i ämnet som slutligen kan ge översikt till helheten.

Då vårt arbete framförallt innebär att undersöka ett teoretiskt perspektiv av vetenskapligt material samt ett fundamentalistiskt perspektiv av publicerat material på Internet kopplat till en specifik person, anser vi en fallstudie som relevant.

Vi kommer behandla materialet genom att ta hänsyn till nedan faktorer;

- det dominerande psykologiska analytiska språket
- relevanta sociala korrelationer samt empirisk kunskap av Carl Gustav Jung
- dagens sociala sammanhang i världen i förhållande till pastor Steven Andersons (fundamentalistiska) världsideoologi.
- I vilken mån utifrån vår fallstudie det är möjligt att göra empiriska generaliseringar av vårt material

Boken *Dark Religion – Fundamentalism from the Perspective of Jungian Psychology* (Šolc & Didier 2018) behandlar den religiösa fundamentalismen utifrån Jungiansk djuppsykologi. Vlado Šolc är psykoterapeut och jungiansk analytiker, George J. Didier är en tidigare katolsk pastor, nuvarande klinisk psykolog och jungiansk analytiker (Šolc och Didier 2018, s. 439). Šolc och Didier (2018) redogör för Carl Gustav Jungs syn på religion och förklarar religionens roll i psyket, strukturer och processer som är involverade i uttrycket av psykiskt religiöst innehåll samt hur fundamentalism kan anses och eller förstås genom Jungs djuppsykologi. Denna bok innehåller fullständighet i ämnet, och kommer därför att huvudsakligen användas i detta självständiga arbete, gällande Jungs teorier om religion samt perspektiv på den religiösa fundamentalismen.

Utöver detta genomfördes detta arbete med användning av, som kompletterande information, andra vetenskapliga böcker som delvis motsvarar kurslitteraturen inom tidigare kurser ingående i Människa-kultur-religionsprogrammet på Högskolan i Gävle. Till exempel: *Människan och hennes symboler* (Jung 1984) och *Den religiösa människan: En introduktion till religionspsykologin* (Geels och Wikström 1993). Gällande ett mer specifikt närmande inom ämnet som behandlas här, hittades i databaserna Scopus och Academic Search Ultimate två vetenskapliga artiklar (genom Högskolan i Gävle bibliotekets hemsida). Artiklarna anses av oss vara nog som stödpunkter för vår undersökning, de innehåller även en vetenskaplig kvalitet enligt deras respektive författare:

- Wynette Barton har tagit examen på C. G. Jung Institutet i Zürich, samt har en doktorsexamen i religionsvetenskap.
- Luiz Henrique Lemos Silveira, doktor i psykologi och postdoktorand i religionsvetenskap vid PUC Minas universitet i Brasilien.

Ytterligare behandlas här nedan material som hittats på Internet, särskilt om Steven L. Andersons fundamentalistiska ideologi. Det finns ett stort urval av publicerade texter samt filmer av Steven L. Anderson, varför vi gjort valet att avgränsa oss i detta arbete till

ett antal texter och filmer för vidare analys. De videos som kommer analyseras är predikningar gällande Andersons tankar kring Hinduism samt predikningar gällande homosexualitet och kvinnorelaterade frågor. Dessa finns dels publicerade under Steven Andersons konto på YouTube under aliaset ”sanderson1611”, samt texter författade av honom på församlingens egen hemsida, Faithful Word Baptist Church (u.å.).

8 TIDIGARE FORSKNING

Förutom att vara ett väsentligt material för undersökningen som här presenteras, används boken *Dark Religion – Fundamentalism from the Perspective of Jungian Psychology* (Šolc & Didier 2018) också som utgångspunkt för arbetet med denna undersökning. Övrig forskning (två vetenskapliga artiklar) kring fundamentalism ur ett psykologiskt perspektiv hittades i databaserna APA PsycArticles och Complete CINAHL (genom Högskolan i Gävle bibliotekets hemsida). De passar dock inte specifikt till ämnet som behandlas i denna uppsats, då dessa inte handlar om fundamentalism ur det jungianska psykologiska perspektivet. Vi kommer därför att kort referera till två av dessa, som stöd för behovet av mer forskning inom ämnet som vi presenterar nedan. En större hänvisning kommer å andra sidan att göras till två andra artiklar, som faktiskt och specifikt rör ämnet som behandlas i detta arbete: Barton (2009) och Lemos Silveira (2018).

Bland artiklarna om fundamentalism inom övriga samt psykologiska perspektiv hittade vi exempelvis Alkhadher & Scull (2020), som behandlar kopplingen mellan våld samt politiskt våld och den moraliska bedömningen hos människor, det kritiska tänkandet samt islamisk fundamentalism. Undersökningen i artikeln hanterar kopplingen mellan fundamentalism i kombination med våldsamma handlingar, exempelvis terrorism, samt moralisk skyldighet; alltså att motivering för terror verkar vara moralisk, religiös och psykologisk, men icke-patologisk.

I en annan artikel, lyfter Lord Alderdice (2017) upp bland annat Freuds analys om tankestörningar och regressionsbeteenden för att förklara psykiska processer som resulterar i exempelvis fundamentalisters övertygelse om att deras väg är “guds väg” och “den rätta vägen”, och de andra anses av dem som omoraliska. Fundamentalisterna är ej heller här patologiska, men kan kopplas till en sorts psykotisk funktion som tenderar att försvara gruppen som helhet och totalt ignorera andras komplexitet, mänsklighet, individualitet och skillnad.

I sin artikel behandlar Barton (2009) skillnaden mellan fundamentalism och fundamental, genom att lyfta upp gudarnas sanning, det vill säga den fundamentala

sanningen enligt vissa. Denna absoluta sanning är paradoxal i den meningen att den kan bygga och reparera, men också förstöra och döda (ibid.). Barton (2009) föreslår att fundamentalister följer något som är paradoxalt som om att det inte var paradoxalt, de följer någon vars sanning initialiserades av andra.

Fundamentalismen har följande kännetecken: tron baserad på en gudom av det förflutna, tron på att den gudomen är större och eller mäktigare än dem, tron på att sanningen som gudomen överförde är absolut och ej paradoxal (ibid.). Dock finns något paradoxalt inom fundamentalism, säger Barton (2009). Fundamentalister tenderar att visa avsikten att äga den gudomliga sanningen, som berör dem djupt, emellertid kan sådan sanning inte ägas utan att förstöra eller förstöras (ibid.).

Enligt Barton (2009) är fundamentalism ett sätt för egot att äga den absoluta sanningen, vad som kan leda till interna- och externa konflikter. Regler måste finnas naturligtvis för att förhindra kaos, men regler bör noggrant analyseras innan de etableras; alltså man måste undersöka-, reflektera över vad som ligger bakom en viss regel, vad som händer i det förflutna som leder till kravet för regeln (ibid.). Man bör bara lära sig av det som händer förut, men fundamentalister tenderar att faktiskt leva i det förflutna (ibid.).

Fundamentalister identifierar sig med den gudomliga figuren som har all makt, och ihärdigt försöker de behålla anknytningen och försvara det gudomliga från förstörelse (Barton 2009). Ett vanligt sätt att utföra detta är genom att skapa grupper, alltså att förena människor som tänker på samma sätt, som syftar på samma sak i livet (ibid.). Således lämnas "den andre" ute; den anses vara fientlig, farlig, menar Barton (2009). Nuförtiden verkar detta ha blivit något sämre än i det förflutna, där grupperna visade mer flexibilitet och på detta vis kunde utbyta information med varandra, de lärde sig av det (ibid.).

Fundamentalister fokuserar bland annat på säkerhet, soliditet och perfektion (Barton 2009). Dock föreslår Barton (2009) att vara fria för att ta risker och göra misstag är det som verkar fundamentalt för människors utveckling. Jung behandlade en sanning på ett banbrytande-, pionjärt sätt, som han såg i det mänskliga psyket: myterna som processas och projiceras (ibid.). Jungs arbete ger en grund till det spirituella sökandet, förklarar Barton (2009); alltså, han avslöjade vad som finns bakom själva sökandet.

Förutom Barton (2009) anser vi Lemos Silveiras artikel (2018) som mer specifik inom ämnet som tas upp i detta arbete. Lemos Silveira (2018) lyfter fram Jungs arbete som relevant till att analysera samtida religiös fundamentalism som mycket närvarande i världen. Kristna institutioner som inte respekterar och eller relaterar till

andra grupper i samhällen, vare sig de är religiösa eller inte, beaktas som fundamentalister (Lemos Silveira 2018). De tolkar och tar till sig det kristna lärandet på ett bokstavligt sätt, så att de blir och lever enligt detta samtidigt som de bortser- från sig själva (internt) samt från förändringar som händer över tid runtom i världen och inom de “andra” människorna (ibid.).

Fundamentalismen leder till psykiska sjukdomar och fanatism, hävdar Lemos Silveira (2018). Dynamiken i anslutning till fundamentalistiska grupper fungerar på följande sätt: gruppen ger en falsk känsla av säkerhet till individen som känner sig fördriven ute i samhället, dock är individen förbjuden att manifesteras ett kritiskt tänkande inom gruppen; så med syfte att fortsätta vara en del av gruppen antar individen ett sätt att vara och eller leva som inte motsvarar sig själv (ibid.). Individerna blir ofta alienerade i fundamentalistiska grupper, de blir fördomsfulla och intoleranta mot de som finns utanför gruppen; detta är skadligt för individerna själva och livet i samhället (ibid.).

Att Jung har en positiv syn på religion förnekar inte faktumet att han också har erkänt de negativa faktorerna inblandade i religion, således är Jungs- och till exempel Freuds syn på religion inte helt motsatta, som flera studier påpekar (ibid.). Jungs syn på religion omfattar arketypernas manifestering, som inom en negativ kontext har potential att ta formen av bland annat snedvridningar och neuroser så för vissa individer hjälper religionen inte i individuationsprocessen utan tvärtom förhindrar den, menar Lemos Silveira (2018).

Införandet av vissa regler i samhället genererar förtrycket av särskilda psykiska egenskaper hos en person det vill säga att istället för att normalt bli erkända, kommer dessa egenskaper att ej vara accepterade av personen (Lemos Silveira 2018). Egot är centralt i den nödvändiga erkännande processen, då det har förmågan att nå det omedvetna, att tillgodogöra sig dess innehåll (ibid.). Lemos Silveira (2018) förklarar att sökandet efter perfektion fungerar som en barriär mot individuationsprocessen: när egot söker efter perfektion kontaktar det inte, därmed förhåller sig inte med det omedvetnas innehåll, som anses vara imperfekt och oroande (egot motstår paradox). Individuationsprocessen följer flera steg enligt Lemos Silveira (2018).

· 1 Persona eller den personligheten som man visar i den yttre världen bör dras tillbaka. Den består av ett resultat av egots anpassningsbara funktion till omvärlden, den är inte själva individen och kan förvandlas till det negativa om egot identifierar sig endast med den.

- 2 Egot bör erkänna och kontakta sin skugga, det vill säga personans motsats. Desto mer identifierad egot blir med persona, ju mindre kontakt har det med skuggan. Skuggan är mycket stor, mest omedveten (av individuell och kollektiv natur), men har också karaktären av det medvetna. Egots utveckling och individuationsprocess är direkt relaterade till att gradvis samt delvis erkänna skuggan.
- 3 Egot bör sedan förhålla sig med arketyperna animus och anima, som finns i djupare del av psyket (än skuggan). Animus och anima motsvarar den manliga respektive kvinnliga; alltså det manliga egot har en kvinnlig motsatt i det omedvetna, och vice versa. Anima representerar känslighet, kvinnliga karaktärer och animus representerar rationalitet samt maskulina egenskaper. Dessa två arketyper fungerar som ett fordon som tar egot till det inre området, där egots motsatser finns för att erkännas, konfronteras, accepteras så att egot slutligen blir fullständigt. Anima och animus består av en bro till självet: egots slutdestination inom individuationsprocessen.
- 4 Egot bör relatera sig till självet, som är den centrala punkten i psyket, omfattar hela psyket: det medvetna såväl som det omedvetna. Självet överskrider och inkluderar egot, som genom individuationsprocessen blir delvis medvetet om att självet finns.

Egot består av “medvetnas referenspunkt”, för att en individ ska kunna förhålla sig bättre i den inre och yttre världen bör dennes ego erkänna och tillgodogöra sig med det omedvetnas innehåll (Lemos Silveira 2018). När ens ego förstår det egna psykets natur (det vill säga dubbel och tvetydig) kan det nu kritisera, uppfatta och försöka undvika sina projiceringar, påstår Lemos Silveira (2018). Emellertid blir individuationsprocessen förhindrad när egot anser sig som psykets centrala punkt (självet) och därmed tror sig kunna styra psyket (ibid.).

Ett ego som gick igenom individuationsprocessen och har utvecklat sig kan förhålla sig bättre till olika individer i omvärlden (Lemos Silveira 2018). En individ som inte förhåller sig bra till “sin egen andre” och “den andre” ut i världen anses inte ha utvecklat sig, det vill säga den har inte ett utvecklat ego, utan ett patologiskt och eller neurotiskt ego, detta är karakteristiskt hos fundamentalister (ibid.). Den fundamentalistiska personligheten anses som “autonom-omedveten”, alltså att egot identifierar sig med persona, därmed har individen en världsbild av “oss trogna” och “de profana” (ibid.).

Individen tar inte kontakt med sin egen skugga, således börjar denne agera på ett autonomt och projektivt sätt; alltså man börjar se den andre som till exempel

onormal, icke rätt, ovärdig för frälsning, motståndare, fiende, och dennes sätt att se på världen och leva livet anses härlett från det onda (Lemos Silveira 2018). Men i denna kontext består "onda" av skuggans egenskap, det vill säga den fundamentalistiska individen vägrar acceptera i sig själv vad som han eller hon fördömer hos den andre, menar Lemos Silveira (2018). När individen inte erkänner och accepterar sin egen skugga, projicerar han eller hon den på den andre, det är faktiskt en spegling av individens skugga, den som inte erkänns, det onda, den som måste förstöras (ibid.).

Fundamentalistiska grupper rörelser uppfattas på följande vis, enligt Lemos Silveira (2018): ett, de isolerar sig från världen och eller två, de kastar sig ut i världen i ett "kamp mot det onda". Att kämpa mot det onda är det farliga sättet genom vilket vissa fundamentalister förhåller sig till världen, därför är en medveten kontakt mellan egot och skuggan så viktig (ibid.). I artikeln (Lemos Silveira 2018) anses dessutom kontakten mellan ego och anima och animus som viktig, en negativ projektion av anima förklarar varför fundamentalistiska grupper är så patriarkala och manschauvinistiska.

9 TEORI/TEORETISKT PERSPEKTIV

Vi kommer i detta arbete använda Jungs teorier och jungiansk psykologi, specifikt om innehåll, kontexter och processen som leder till skugga samt skuggprojicering av fundamentalister, som pastor Steven L. Anderson, på andra utanför församlingen, det vill säga andra människor i världen som inte är en del av pastor Steven L. Andersons församling.

Šolc och Didier (2018, s. 11) antyder att religion är ett sätt för människor att förstå verkligheten, så att den inte uppfattas som oordnad, utan mening. Den håller inte på att försvinna, som till exempel Freud, Karl Marx och Weber ansåg (Šolc & Didier 2018, s. 16). Vad som istället händer är en utveckling i västs medvetenhet om religion, där uppfattningen att gud som utomstående, förknippad med bland annat det patriarkala och hierarkiska håller på att förändras (ibid. ss. 15-16).

Evolution uppfattas i detta sammanhang som människors fokusering på andlig utveckling, en utmaning för traditionella former av religion, som kan leda till en reduktion av samvetslöshet och våld i den postmoderna världen (ibid. s. 16). I den amerikanska kulturen har andlighet, till skillnad från religiösa institutioner, blivit mycket tillförlitlig, även i det akademiska området, säger Šolc och Didier (2018, ss. 17-18). Det finns en förändring i människors religiösa tankesätt, som återspeglas i en stor förändring på den kulturella nivån, där bland annat sökningen inom den religiösa institutionen istället

blir en individuell sökning, den så kallade S.B.N.R. "spiritual but not religious" (ibid. s. 18).

Som svar på denna förändring observeras i väst en ökning av fundamentalism liksom människor, som med syfte att utveckla sig andligt väljer andra alternativ istället för de traditionella religiösa institutionerna (ibid. s. 18). Šolc och Didier (2018, s. 19) förklarar att den mer andliga och icke religiösa karaktären är en konsekvens av en kulturellt delad religiositet. Med frihet som mål söker människor (och upplever) sin egen religion, och detta beteende frambringar ett motsatt svar av andra, det vill säga fundamentalister som söker total underkastelse till de religiösa traditionerna (ibid. ss. 20-21).

Gällande fundamentalism betraktas den som höggradigt farlig, eftersom den bland annat starkt avfärdar modernitet (ibid. s. 21). "In the breakdown of traditional religious structures and beliefs – in its liminal transformative realm – the religious impulse becomes either creative and or dangerous.", hävdar Šolc och Didier (2018, s. 22). Sekulära tankesätt om religion minskar människans uppfattningsförmåga, inklusive i vetenskapsområden kring religionens- och kulturens betydelse; detta öppnar dörren till fundamentalism (ibid. s. 23).

Šolc och Didier (2018, s. 6) förklarar att enligt Jung finns det två sätt (positivt och negativt) genom vilka individens religiösa tro kan komma till uttryck, beroende på en funktion i individens psyke. Från denna princip kommer vårt resonemang kring detta arbete. Vi tror att religion är en del i människan och att den ej bör behandlas som ensidig. Precis som Jung anser vi att religion kännetecknas av två motsatta sidor (en positiv och en negativ), som genom den troende kan manifesteras ut i världen samt mot andra människor. Hur det går i överensstämmelse med det jungianska perspektivet kommer vi att beskriva nedan genom vår undersökning.

10 RESULTAT/UNDERSÖKNING

10.1 Pastor Steven L. Andersons fundamentalistiska ideologi

De predikningar och tal av pastor Steven Anderson vi valt att analysera är publicerade mellan 2014 och 2017 och berör som ovan nämnt ämnen som pastor Steven Andersons tankar och syn på andra religiösa grupper, här exemplifierade av hinduerna, samt åsikter såsom de framställs i hans publicerade material, specifikt gällande homosexualitet, preventivmedel, det moderna samhället och kvinnorelaterade frågor.

I den första videon (Hindu Moment #1 – Definition of Yoga 2017) håller pastor Steven Anderson en predikning kring hinduism och betydelsen av yoga. Vid en viss punkt i videon fortsätter pastorn sin predikan genom att uppmana sina tittare att, om de inte redan gjort detta, se hans film vid namn ”The Truth About Hinduism” (sanningen om hinduism), i vilken han säger bevisar att ”the God of Hinduism” faktiskt inte är någon annan än satan, djävulen. Efter detta påtalar han i sitt tal att utövande av yoga därmed är samma sak som att söka förening med djävulen, och att yoga därmed kan anses vara något demoniskt.

Anderson fortsätter sedan sitt tal genom att drygt en minut senare, efter att ha läst ett stycke ur bibeln om ”yoking” eller ”förening” med djävulen, påtala att även om du bara skulle gå till en yogastudio och där tala om att du inte har någon önskan om att förenas med djävulen eller ”the supreme being of hinduism” (den överlägsna guden i hinduismen) utan bara är där för att stretcha, andas och känna lugnet så är han säker på att där finns människor omkring dig i yogastudion som blivit influerad av ”new age philosophy” (nyreligiös filosofi) och som faktiskt söker en förening med en ”unclean spirit”, vilket skulle kunna översättas till en ”oren ande”.

Vidare fortsätter pastorn med att påtala det de (utövarna av yoga) kallar för ”the supreme spirit of hinduism” inte är Jesus Kristus eller den heliga anden. De (utövare av yoga) menar Anderson söker efter en förening och att vi (oklart vilka han menar, men här anses som hans församling) inte ska bli ojämnt ”yoked” eller förenade med ”unbelievers” (otroende) eller med hinduismens onda ande. Han avslutar sedan sin predikan med att säga ”vi” (församlingen) ska avstå från yoga och ”all appearances of evil” (alla framträdanden eller uppkomster av ondska).

I en annan video (Hindu Moment #3 – Jesus Never Went to India 2017) hävdar Steven Anderson att allt som Jesus Kristus lärde ut ”flies in the face of hinduism”, vilket skulle kunna översättas som står i motsats eller går emot. Detta förklarar han vidare genom att säga Jesus lärde människorna att det bara fanns en gud och att den är guden i det Gamla Testamentet; Jesus lärde inte ut reinkarnation, självförverkligande eller meditation eller något som hinduism lär ut. Efter detta fortsätter Anderson med att tala om: det är en lögn som falska hinduer lär till ”sitt folk”, de har hjärntvättat dem och ljuger för dem när de säger att Jesus är en hinduistisk guru, så att de kan tro på Jesus vid ”sidan av” dyrkandet av demoner djävular och de falska hinduistiska gudarna.

En video (USA Today 2015) visar en intervju med pastor Anderson, som i en inledande kort film dyker upp mycket upphetsad medan han predikar om

homosexualitet. Med en ton och ett kroppsspråk som för tittaren uppfattas som rasande slår han händerna i talarstolen och skriker: “No homos will ever be allowed in this church as long as I’m the pastor here! Never!”, det vill säga “Inga homosexuella tillåts i denna kyrka så länge jag är pastor här! Aldrig!”. Sedan slutar den korta filmen och en reporter visas och hävdar bland annat att pastor Anderson använder sig av hatiska ord och har sagt att enligt gud är homosexuellas död det endast sättet att utrota HIV.

Reportern fortsätter med att anklaga Anderson för att ha påstått att homosexuella är pedofiler och att han (pastorn) är för dödstraff av homosexuella. Den intervjuade dyker upp och (utan att förneka vad som sagts) och förklarar under interaktion med reportern att han börjat hata homosexuella efter att han läst Bibeln på ett bokstavligt sätt. Lite senare läser pastorn ett utdrag ur Bibeln gällande straff för homosexuella, och på detta viss motiverar han sitt hat.

Vidare definierar han homosexualitet som “kapitalbrott”, därmed hävdar han att regeringens roll är att straffa kapitalbrott och att homosexuella människor avvisar gud och Jesus. Slutligen jämför Steven Anderson sig själv med Jesus, med att påtala att människor hatar honom (pastorn) för att han påpekar mörker i vad de gör, precis som människor hatade Jesus för att han också såg mörker i vad de gjorde då.

I den sista undersökta videon (Why Birth Control is Wrong 2014), som också publicerades i form av text på församlingens hemsida, predikar pastor Steven Anderson mot preventivmedel. Under hela predikningen förknippar han sitt resonemang med den bokstavliga undervisningen i Bibeln. Han börjar med påståendet att samhället (nu för tiden) har fel kring många aspekter, sedan fortsätter han med att säga att gud inte vill att människan ska använda preventivmedel, som han exemplifierar som P-piller, och lite senare hävdar han att dessa orsakar “tidig abort”. Om detta kritiserar han liberala politiker och kopplar deras idéer till termen “ateistisk ondska”.

Vidare påpekar Anderson vad han anser, i guds namn enligt Det Nya Testamentet, vara kvinnors skyldigheter: “att gifta sig”, “fostra barn”, “vägleda huset” och vad är underförstått som att hålla sig borta från satan. Dessutom hävdar han att det finns kvinnor som går vilse eftersom de sökte satan (vad som gör gällande kvinnorna ute i samhället). Senare definierar pastor Anderson vad han anser (enligt guds ord) vara den ideala mannen i förhållandet till en fru:

They need to be saying to their wives, honey, you stay home and you have children and raise those children and I'll go out and bring home the bacon.

That's what we need, a generation of god's people to be fruitful and multiply (Why Birth Control is Wrong 2014).

10.2 Den psykiska processen av religion, enligt Carl G. Jungs teorier

Den religiösa upplevelsen (den numinösa känslan) kommer från arketypiska aktiviteter, förklarar Šolc och Didier (2018, s. 5). I sin analys menar Jung att psykets arketypiska upplevelser kan leda till en förändring i medvetandet, som kan resultera i tro på en högre och övernaturlig makt (Šolc & Didier 2018, s. 5). En religiös erfarenhet omfattar en handling av personlig dyrkan, riktad till någon eller något som anses vara en representation av en större makt, en "Imago Dei" eller "gudsbild", och involverar en numinös eller transcendent känsla, även om individen är besatt av en arketyp och därmed av ett ideal (ibid. s. 30).

Den religiösa erfarenheten innebär en medveten stark övertygelse kopplad till bilden av en högre extraordinär makt, vare sig det är på en individuell- eller kollektiv nivå (ibid. ss. 30-31). Inom denna kontext är också det omedvetna stimulus, som leder till hängivenhetens eller dyrkans attityder, en del av den religiösa upplevelsen, påstår Šolc och Didier (2018, s. 31). Den behöver vara medvetande för att kännetecknas som religiös, samtidigt som den påverkas av omedvetna arketypiska energier (ibid. s. 32).

En religiös erfarenhet är både rationell och intellektuell från idéer och icke rationell och emotionell från känslor (Šolc & Didier 2018, ss. 31-32). Individens personliga övertygelse bestäms av den arketypiska inflytelsen samt individens humor och minne (ibid. s. 31). Enligt Jung, påtvingar arketyperna en individ att uppfatta särskilda mänskliga mönster på ett personligt sätt, allt som är av andlig natur och uttrycks av en människa har en direkt koppling till arketyper, som i sin tur består av psykets härskande interna energi (ibid. s. 32). Jung anser den gudomliga- och övernaturliga sfären som delar i det kollektiva omedvetna (ibid. s. 33).

Arketypernas inflytelse är intern, men betraktas som extern när det finns en projektion utåt i någon eller något, alltså den och eller det har en funktion i projektions dynamiken, det vill säga att uppleva det omedvetna (Šolc & Didier 2018, s. 33). När man pratar om gud som arketyper självet, är det förstått att en positiv interaktion mellan det medvetna och det omedvetna gör det möjligt för gud att manifesteras sig genom individen och för individen att uppleva transcendens (ibid. s. 83). "In the continuing process of individuation, both God and human have been redeeming each other. Thus, the individuation of mankind is the individuation of (its) God.", hävdar Šolc och Didier

(2018, s. 84). I denna kontext definierar Jung gud som en mänsklig sinnesfunktion (ibid. s. 85).

Eftersom den religiösa numinösa upplevelsen är psykisk, anses den av Jung vara en del av mänskliga naturen, särskilt i det omedvetnas område där självet (gud) är närvarande (Šolc & Didier 2018, ss. 84-85). Den arketypiska effekten över egot motsvarar övertygelsen att någon eller något oförklarligt överlägset tar besittningen av individen vid den numinösa upplevelsens ögonblick (ibid. s. 37). Jung uppfattar förutsägelsen av en gud utanför människan som bidragande faktorn till en ”systematisk blindhet” (ibid. s. 85).

Kontakten mellan egot och arketyperna självet resulterar i en numinös erfarenhet, som kan vara positiv eller negativ för individen, beroende på egots tillstånd, det vill säga om det är tillräckligt starkt och kan klara erfarenheten (ibid. ss. 42-43). En neuros kan vara resultat av ett extremt defensivt ego som har en svår kontakt med numinosum och inte bearbetar arketypiska energier, förklarar Šolc och Didier (2018, ss. 85-86).

Rädsla inför en högre storhet, det vill säga mysterium tremendum, består av en kvalitet av den numinösa upplevelsen, som väcker ett tillstånd hos individen av underkastelse och beroende (ibid. s. 38). Šolc och Didier (2018, s. 38) ger exempel på sådan större och förstörande makt i mytologier: “Tremendum is (...) represented as Chaos, a destructive dragon or monster, the underworld, extreme weather conditions, destructive fire, or stormy seas.” En annan känsla som ingår i den numinösa upplevelsen, en fantastisk och förtjusande blandning av fruktan och förtrollning, kallas för fascinans, och representeras i mytologin bland annat av en gudomlig idealisering och uttryck av den älskade, dricka det eviga vattnet eller hitta det förlorade paradiset (ibid. ss. 39-40).

Egots villkor verkar vara avgörande, eftersom mysterium tremendum (i den numinösa erfarenheten) kan orsaka en mäktigt tryckande rädsloeffekt över egot (Šolc & Didier 2018, s. 43). Dock är detta så nödvändigt som fascinans, vilket å andra sidan kan resultera i att egot tillgodogör sig den numinösa känslan (ibid. s. 43). Kort sagt kan den numinösa erfarenheten orsaka en mörkare- liksom ett ljusare effekt över egot, vars tillstånd kommer att bestämma effekten (ibid. s. 44). Det utvecklande förhållandet mellan egot och det omedvetna består av en sorts argumenterande dialog, därifrån är det möjligt för egot att skilja sig från “den interna andre” (ibid. s. 54).

Egot bör väl assimilera den numinösa upplevelsen, annars kan den snedvridas till det negativa (ibid. s. 49). Šolc och Didier (2018, ss. 49-50) exemplifierar ett dåligt förhållande mellan egot och arketyper, genom att lyfta upp det gamla

testamentets gud (hård och eller obehaglig): identifierar sig egot med den kan den arketytiska faktorn tas som skamliga och eller ovärdiga, således undertryckas mer och mer. De undertryckta arketytiska energierna kan dyka upp som skuggprojicering, vilket egot inte erkänner (ibid. s. 50). Šolc och Didier (2018, s. 51) hävdar att projicering händer när en person uppfattar och eller bedömer i en annan person vissa innehåll av sitt egna omedvetna, men när personen sedan börjar agera enligt det som projiceras på sig, talas om projektiv identifiering.

Även om uppfyllandet av uppgiften, det vill säga den psykiska utvecklingen, beror på egots styrka, fungerar ritualer och symboler som arbetsverktyg för att hjälpa egot assimilera den numinösa upplevelsen (ibid. s. 55). Šolc och Didier (2018, s. 61) påstår att det mänskliga psykiska behovet av ritualer är urgammalt, gjort på ett instinktivt sätt av primitiva folk. Ritualer innehåller eller behåller arketyper som hjälper det mänskliga sinnet i kravet för mening och ordning, så att de verkar som skydd och underlättar för egot i den psykiska utvecklingen (ibid. ss. 56-57).

Jung insåg redan år 1934 att kristendomen signalerade en utveckling som beskrivs på följande sätt: "a personal connection to the transpersonal psyche (the Self)." (Šolc & Didier 2018, s. 87). Han förstod att vissa egenskaper hos den traditionella kristendomen skulle ersättas, som till exempel guden går från extern till intern, en del i psyket: arketyper självet (ibid. s. 88). Denna nya form, till skillnad av den traditionella kristendomen, är enligt Šolc och Didier (2018, s. 88) mer kompetent som hjälpmedel för individuationsprocessen, eftersom den har grund i tron att gud finns inom människan, inte ute som traditionen ha tolkat.

De moderna människorna söker efter en intern religiös kontakt inom den alternativa eller traditionella religionen, man söker en individuell religiositet som kallas för spiritualitet och är idag mycket närvarande i flera samhällsområden, som exempelvis populärkultur (ibid. ss. 66-67). Spiritualitet är oberoende av vilken religion individen har, den är djupare och tenderar att befria sig från dogmer, föreslår Šolc och Didier (2018, s. 68). Spiritualitet beskrivs som "the human capability for self-transcendence" (ibid. s. 73).

10.3 Fundamentalism enligt ett jungianskt perspektiv

Šolc och Didier (2018, s. 106) säger att fundamentalistiska grupper har en lockande förmåga, genom vilken individens själ tas fast och binds till det kollektiva. En individ vars ego inte längre kan ha övertag för arketytiska energier riskerar börja delta i någon sorts fundamentalistisk grupp, därför att den kan fungera som barriär mot ett arketytiskt

inflytande; alltså egot kommer att hindras från att assimilera interna upplevelser (Šolc & Didier 2018, s. 52). Emellertid blir individen förhindrad från att uppleva sitt sanna "jag", och istället underkastar sig en falsk religiös persona (ibid. s. 52).

En person inom en fundamentalistisk grupp tillåter sin religiösa upplevelse att förvandlas till en kollektiv religiös upplevelse, där individuella arketyfiska- och emotionella aspekter som undertrycks, kan riktas mot skuggan och sedan dyka upp i form av bland annat skuggprojicering (Šolc & Didier 2018, ss. 47-48). I denna process kan individens persona "äta upp" egot och skapa en illusorisk bild av vad som är religiöst (ibid. s. 48). Individen kan leva i ett illusoriskt tillstånd, besatt av omedvetna krafter när den misslyckas med att göra det omedvetna medvetet (ibid. s. 86).

Ritualer hjälper egot att klara den numinösa erfarenheten på ett balanserat sätt, eftersom egot kan ha en tendens att antingen vara för defensivt eller överlämna sig för mycket till erfarenheten, icke-gynnsamma tillstånd för utvecklingen (Šolc & Didier 2018, ss. 58-59). Fundamentalismen kan störa detta, då den kan användas som ett verktyg för att motstå påverkan av ritualer och symboler för den psykiska utvecklingens mekanism, det vill säga en medveten kontakt med det omedvetna (ibid. s. 58).

I överensstämmelse med Jung kan arketyperna påverka och möjligtvis äga en människa, alltså att man kan agera i enlighet med den påverkande makten (ibid. s. 9). Det är upp till varje individ att reagera kring arketypernas självständighet och transcendens, detta kan förhindra bland annat religiös fanatism, och verkar vara möjligt genom en ömsesidig dialog mellan psykets medvetna- och omedvetna område (ibid. ss. 8-10). "Either there is a conscious effort to integrate archetypal energies, or the archetypes take the lead, and our possession by the archetypal forces becomes our fate.", menar Šolc och Didier (2018, s. 11).

Inom fundamentalism tenderar individen ersätta idéer för att slippa lidandet att hantera det omedvetna, dock kan det orsaka ännu mer lidande när det som inte hanterats i psyket dyker upp; alltså det omedvetna fortsätter att störa, hårdare och hårdare desto mer man försöker undvika det (ibid. s. 65). Šolc och Didier (2018, s. 132) hävdar att en ideologi som skapas av ett defensivt tillstånd mot psykets paradoxala natur kan ha som produkt en ohälsosam religiös upplevelse, till exempel fanatism.

Ordet "starkt" i termen "strong religion" för fundamentalism används i detta sammanhang för att karakterisera skarpa verkande övertygelser, typiska för ett rigoröst ego (ibid. s. 137). Šolc och Didier (2018, ss. 139-140) listar och definierar några situationer av det dåligt anpassade egot, till exempel one-sidedness - en sorts enkelriktad

tro som bortser från psykets dubbla natur - och theocalypsis: religiösa omedvetna innehåll "äter upp" egot, som följaktligen börjar bli sådant innehåll, såsom när arketypen självet besätter egot.

Den fundamentalistiska individen lever i en illusion av att tro sig agera enligt ett högre väsen, när den faktiskt är påverkad av dennes mörka sida (ibid. s. 227). För människor vars ego är besatt av arketypen självet tjänar gud som syndabock, med andra ord, i guds namn agerar de omoraliskt, oetiskt och utan att tveka (ibid. s. 164). Ett sådant besatt ego beter sig enligt följande: "If there's an almighty God mastering my will, how can I object!", påpekar Šolc och Didier (2018, s. 164). Självet har mycket makt, och genom historien har människan genererat förstörelse utifrån besittning av denna arketyper (ibid. s. 164).

Som Šolc och Didier (2018, ss. 138-139) förklarar är kravet för den psykiska utvecklingen att individen kontinuerligt erkänner sig själv och anpassar sig till sin egen ofullkomlighet, detta gör inte fundamentalisterna, utan de tror sig ha uppnått perfektion genom sina religiösa övertygelser, de låter bli den ständiga psykiska utvecklingen för att felaktigt tro att de redan är utvecklade. Således blir individen stillastående; behovet att interagera med numinosum blockeras (ibid. s. 139). Detta kännetecknas one-sidedness, egots ensidiga tro (ibid. s. 141).

Psykologiska attityder betecknas av Jung, enligt Šolc och Didier (2018, s. 142), som övre- och nedre funktioner i ett ömsesidigt motståndstillstånd. Inom en ohälsosam kontext av en ensidig tro, den nedre funktionen det vill säga den icke-dominerande i individens psykologiska attityder, nedtrycks till det omedvetna därifrån börjar den påverka individen som i sin tur uttrycker den i form av psykisk obalans, till exempel genom ilska, fördomar och överskott av heliga åsikter (ibid. s. 142). Den nedre funktionen verkar enligt Jung motsvara individens skugga, den beskrivs av Šolc och Didier (2018, s. 163) som en "intern röst" vars särdrag kan projiceras ut mot andra människor och grupper av människor, om inte den medvetet bearbetas.

Den ensidiga tron gör så att skuggan, den nedre funktionen hos en individ, blir ännu mer avlägsen från individens medvetande (Šolc & Didier 2018, s. 154). Den ensidiga tron skapar en styv världsbild, den motsvarar en neuros inom vilken det omedvetna manifesteras på ett sätt som inkluderar våldsamma känslor, arrogans, brist på självkritik och vanföreställningar (ibid 2018, s. 143). Sinnet som styrs av en ensidig tro undviker förändring och accepterar inte motsatsernas enhet, det behåller sig i ett "narcissistiskt tillstånd av idealisering och allmakt" (ibid. s. 154).

Desto mer fokus en individ ger på perfektion ju mer ofullkomlig blir dennes skugga, påstår Šolc och Didier (2018, s. 235), gällande fundamentalisternas starka identifiering med "den goda" samt panik för "den onda", det vill säga den interna skuggan. I överensstämmelse med denna tendens, av ett ensidigt troende ego, väljer fundamentalister i sina arketytiska aspekter vad de tror passar deras ideologi, och som konsekvens ignorerar- eller avvisar de vad som de istället skulle erkänna och göra medvetet; således kan individen manifesteras sig i enlighet med en stel-, förtryckande- och kontrollerande skugga (ibid. ss. 154, 236-237). I ett socialt sammanhang presenterar fundamentalisten ett starkt motstånd kring egenskaperna i det moderna samhället, som till exempel vetenskap, ateism, sexuell frihet och kvinnor med egen makt (Šolc och Didier 2018, s. 240).

Desto mer en individ fokuserar sig i "den goda" och "den rätta" desto mer mörk kraft får skuggan, och möjligheten för skuggan att bryta ut blir större (ibid. ss. 172-173). "For the person possessed by the image of God (...) the shadow is waiting to be activated. No deeds is ever dark for the religious fanatic if it is done in the name of God.", menar Šolc och Didier (2018, s. 173). Termen Imago Dei hänvisar till bilden av gud inom en individs psyke (ibid. s. 106). När egot är besatt av arketyten självet befinner det sig samtidigt under inflytelse av Imago Dei, så att individens tankar, känslor och handlingar kretsar kring guds vilja (ibid. s. 184).

I överensstämmelsen med Šolc och Didier (2018, s.161) har Jung påstått att en person som ägs av skuggan "faller i sin egen fälla". Enligt Jung antar individen en något omoralisk hållning när den inte erkänner sin mörka sida (ibid. s. 241). Šolc och Didier (2018, ss. 184-185) föreslår att en person kan genom individuationen utveckla en moralisk styrka, när egot presenterar en öppenhet till att acceptera psykets dubbla natur, bearbetar med det omedvetna och således tillåter sig att inte ägas av självet. Individen som ej känner igen och förnekar sin skuggas existens konstaterar ofta den i en annan individ (Jung 1984, s. 168). En individ kan bli neurotisk genom att ha lurat sig själv i förhållande till sin egen motstridiga natur (Šolc & Didier 2018, s. 223).

Fundamentalisternas skuggprojicering kretsar också kring en frigörelse av ackumulerade psykiska energier (Šolc & Didier 2018, s. 239). Atypiska och överdrivna manifestationer betyder inom djup psykologi inflytande av skuggan (ibid. s. 136). En varning måste aktiveras inför en upphetsad reaktion, mot eller för något, eftersom sanningen kan betyda raka motsatsen (ibid. s. 172).

Šolc och Didier (2018, ss. 171-172) jämför projektionen med hyckleri, i den meningen att man genuint spelar något som man själv inte tänker stämmer, det vill säga att även när personen projicerar omedvetet innehåll på någon annan kan personen vara något medveten om det, beroende på nivån av sin ensidiga tro och egots öppenhet för acceptans. Ett verkligt exempel ges: den amerikanska pastorn Ted Haggard fångades när han använt droger i sällskap av en manlig prostituerad, vilket innebär den precisa motsatsen av hans predikningar mot homosexualitet och användning av droger (ibid. s. 172).

Människors förhållande till varandra och världen är bättre när de klarar av kontakten med det heliga, emellertid kan det resultera i hat och eller aggression om egots svar vid kontakten är för defensivt (Šolc & Didier 2018, s. 41). "Jung's findings reveal that the state of being unconscious inevitably leads to the manifestation of evil in the world (...) evil it's not to be found outside of man.", beskriver Šolc och Didier (2018, s. 84).

Jung menar att en person bör tro på ondskan så att den inte förtrycks och vinner ännu mer makt, om detta hänvisar han till skuggan inom personen, som ju mer nekad och undertryckt den är, desto mer bemyndigas den och kan således orsaka skada (ibid. ss. 223-224). Världens plågor som till exempel krig, våld, rasism och sexism identifieras som skuggprojicering (ibid. s. 224). Om människor blir mer medvetna om sina skuggor kan förbättringar ske på den interna nivån och på den externa miljön, föreslår Šolc och Didier (2018, s. 224).

11 ANALYS

Gällande Carl G. Jungs teorier som behandlas av Šolc och Didier (2018, ss. 52, 106) analyseras här anhängare hos Faithful Word Baptist Church. Egot hos dessa människor lider förmodligen av en oförmåga och eller vägran att hantera arketyppiska energier. Dessa människor hittade möjligen inom den nämnda fundamentalistiska gruppen en tillflykt som är skadlig för de själva, eftersom det förhindrar dem att korrekt bearbeta innehåll i deras omedvetna. Således kanske de berövar sig upplevelsen av en individuell religiositet, samtidigt som de upplever en kollektiv religiositet som är skadlig för deras psykiska utveckling.

I förhållande till vad Šolc och Didier (2018, ss. 47-48, 86) beskriver om Jungs psykologiska perspektiv anser vi att tankar, känslor och agerandet hos pastor Steven Anderson och hans anhängare kan manifesteras sig i enlighet med en

skuggprojicering, då de bara upplever en kollektiv religiositet; således har de undertryckta arketypiska innehåll som de projicerar på andra människor och andra grupper av människor ute i samhället. Pastor Steven Anderson och hans anhängare anses av oss, med stöd av Šolc och Didier (2018, ss. 47-48, 86), också leva i ett illusoriskt religiöst tillstånd, där de manipuleras av deras falska personligheter (persona) och inte erkänner sig själva som de faktiskt är.

Inom den jungianska psykologiska kontexten som tas fram av Šolc och Didier (2018, ss. 65, 132), observerar vi i de undersökta publikationerna av Steven Anderson (Hindu Moment #1 – Definition of Yoga 2017; Hindu Moment #3 – Jesus Never Went to India 2017; USA Today 2015; Why Birth Control is Wrong 2014) att han kanske går igenom en icke hälsosam religiös erfarenhet, som började utifrån en vägran att ta itu med numinosums båda sidor, vilket ledde fram till att han, Steven Anderson, istället skapade en ideologi för att försvara sig själv från sin motsatta sida.

Jungs resonemang som visas av Šolc och Didier (2018, ss. 58-59) relateras här till en publikation av pastor Steven Anderson (Hindu Moment #1 – Definition of Yoga 2017), där han demoniserar en ritual (yoga) kopplad till hinduism. Andersons motstånd kring yoga betyder utifrån ett jungianskt perspektiv ett förnekande av vad som kunde hjälpa honom att assimilera religiöst innehåll i det omedvetna. Detta bekräftar också hans fundamentalistiska hållning: en tendens att opponera den hjälpsamma inflytelsen av bland annat ritualer för att förstå dubbelheten av den religiösa erfarenheten (numinosum), och som konsekvens erkänna arketypiska innehåll i hans eget psyke.

Šolc och Didier (2018, ss. 139-143, 154) behandlar Jungs teori om den så kallade ensidig tro, som här kopplas till pastor Steven Andersons möjliga vägran att se sanningen: sin andra sida, sin skugga. I denna kontext söker pastorns ensidiga troende ego strategier för att behålla denna vägran och således projicerar han sin skugga på andra personer, då att hans omedvetna inte slutar påverka honom; tvärtom, ju mer han flyr desto mer påverkas han av detta tills han faktiskt har uppmärksammat det. Detta tillhör psykets självreglerande system, som är väsentligt för individuationsprocessen och därmed automatiskt verkar utöva kravet för Steven Andersons psykiska utveckling.

Pastor Steven Anderson kan vara under arketypiskt inflytande resulterad av en oförmåga eller en brist på en medveten ansträngning att förhindra den, det vill säga att han är oförmögen kring- eller förhindrar sig själv från att erkänna sin omedvetna sida, därmed utför han inte heller en dialog med den. Pastor Steven Andersons eventuella ovilja, oförmåga eller brist på en medveten ansträngning i att bearbeta innehåll i det

omedvetna, är möjligen en produkt av flykten från lidandet av att inse sin motsatta sida. Allt detta analyserar vi i överensstämmelse med Jungs tankesätt som beskrivs av Šolc och Didier (2018, ss. 8-11).

I enlighet med det jungianska perspektivet som förklaras av Šolc och Didier (2018, ss. 172-173, 184) kan pastor Steven Andersons ego vara under besittning av arketypen självet och inflytelsen av gudsbilden i hans omedvetna (Imago Dei), således lever han troligen i ett illusoriskt tillstånd där allting som han tänker, säger, gör och till och med känner baseras på “guds vilja” eller “guds ord”, precis som han visar i sina publikationer (Hindu Moment #1 – Definition of Yoga 2017; Hindu Moment #3 – Jesus Never Went to India 2017; USA Today 2015 och Why Birth Control is Wrong 2014).

Genom sitt övertygande fokus på det heliga och “den rätta vägen”, som eventuellt karakteriserar ett ego besatt av självet och under inflytelsen av Imago Dei, har pastor Anderson kanske gett ännu mer makt till sin skugga, till den punkten att den oundvikligen dyker upp som en projektion. Detta analyserar vi enligt vad som påstås av Šolc och Didier (2018, ss. 172-173, 184), med utgångspunkt i den jungianska synvinkeln. Med andra ord kommer vi fram till att pastor Steven Andersons ego förmodligen har en ensidig tro och är under besittning av arketypen självet, vad som i så fall kan ansvara för att ge hans skugga ännu mer makt, så att den projiceras på andra människor och grupper av människor i samhället som inte är en del av den egna församlingen.

Med stöd av Šolc och Didier (2018, ss. 137, 139-140) presenterar vi följande analys om pastor Steven Andersons ego: troligen bristfälligt anpassad till den religiösa upplevelsen, detta då han kan manifesteras en stark- och skarp ensidig tro i sina publikationer (Hindu Moment #1 – Definition of Yoga 2017; Hindu Moment #3 – Jesus Never Went to India 2017; USA Today 2015 och Why Birth Control is Wrong 2014). Utöver ovan kan Andersons ego vara besatt av arketypen självet, vad som möjligtvis antyds när han pratar “i guds namn”. Detta uppvisar han i en video (USA today 2015), i form av en spridning av hans hat mot homosexuella “i guds namn” samt en identifiering med Jesus (han sätter sig själv i Jesus plats).

Steven Anderson kan vara något illusoriskt övertygad av att han agerar i guds tjänst, när han faktiskt påverkas av sin egen skugga; belägg för detta finns i faktumet att han “i guds namn” manifesterar våldsamma-, missbrukande-, omoraliska- och oetiska anklagelser i sina publikationer mot hinduerna, homosexuella, liberala politiker (moderna samhället) och kvinnor med egenmakt (Hindu Moment #1 – Definition of Yoga 2017; Hindu Moment #3 – Jesus Never Went to India 2017; USA Today 2015; Why Birth

Control is Wrong 2014)). Allt detta bekräftar en skuggprojicering genom ett ego som är besatt av arketyper självet, som Šolc och Didier (2018, ss. 164, 227) förklarar.

Den jungianska synvinkeln i Šolc och Didier (2018, ss. 138-139, 141) samt två publikationer av pastor Anderson (Jesus Never Went to India 2017; USA today 2015) kanske består av evidens för en ensidig tro: han visar under manifestationen av sin religiösa tro en förgrenad tro av själv-perfektion och själv-evolution. Med andra ord, han och församlingen anses som perfektionens bild i jämförelse med andra människor, i detta fall hinduer och homosexuella. Dock frös förmodligen pastorn och hans anhängare deras psykiska utveckling, genom att vägra erkänna deras egen brist på perfektion.

Kring Jungs teorier som beskrivs av Šolc och Didier (2018, ss. 142-143, 154, 163) analyserar vi att den eventuella ensidiga tron hos pastor Steven Anderson orsakar en psykisk obalans inom honom själv, neuros och narcissism. Pastor Steven Andersons möjliga ensidiga tro karakteriserar ett förtryckt innehåll inom det omedvetna, som består av hans psykiska nedre funktion (skugga), som i sin tur projiceras mot andra människor och grupper av människor i form av bland annat ilska, fördomar, brist på självkritik och överdrivna åsikter om det heliga. Detta konstateras i alla publikationer (Hindu Moment #1 – Definition of Yoga 2017; Hindu Moment #3 – Jesus Never Went to India 2017; USA Today 2015 och Why Birth Control is Wrong 2014). Sådant beteende kan känneteckna Anderson som en något neurotisk och narcissistisk person, med en rigorös världsbild.

Enligt Šolc och Didier (2018, ss. 171-172) anser vi fortsättningsvis att pastor Steven Anderson kan vara medveten eller i alla fall något medvetande om den skuggprojicering som han kanske utför genom en stark kritik mot andra människor utanför sin församling, som i verkligheten möjligen består av en desperat kritik mot sin egna undertryckta natur. I detta fall skulle han exempelvis när som helst kunna visa hyckleri genom att agera på ett motsatt sätt av det han själv säger vara "den rätta" i sina publikationer (Hindu Moment #1 – Definition of Yoga 2017; Hindu Moment #3 – Jesus Never Went to India 2017; USA Today 2015 och Why Birth Control is Wrong 2014).

Med att ta hänsyn till förklaringar i Šolc och Didier (2018, ss. 154, 240) uppfattar vi att den eventuella ensidiga tron hos Steven Anderson gör så att hans ego väljer (inom dess arketyperiska innehåll) vad som passar hans ideologi, samtidigt ignoreras det som går emot. Detta förknippas här med antaganden att han har undertryckt vad som ignoreras, vad som möjligtvis motsvarar vissa aspekter i det moderna samhället så som fri sexualitet och ateism. Faktumet att han så exalterad försvarar guds ord och attackerar

homosexualitet (USA Today 2015) kan faktiskt betyda att han ignorerat en egen homosexualitet och även en vantro på gud, för att dra det hela till sin spets.

I förhållande till vad Jung påstår om egots moraliska styrka som ett resultat av individuationsprocessen, vad som redovisas av Šolc och Didier (2018, ss. 184-185), uppfattar vi att pastor Steven Anderson kan ha lite eller ingen moral alls, så vi kan förstå varför han (förmodligen genom en skuggprojicering) degraderar andras moral. Med detta menas att allt Pastor Stevens Anderson anklagar andra människor utanför den egna församlingen för att vara, kan han mycket möjligt vara själv, djupt inne i sin egna undertryckta aspekt; detta stämmer med Jungs idéer som beskrivs av Šolc och Didier (2018, s. 161, 223).

Ju mer Steven Anderson på ett ofta högljutt sätt uttrycker och opponerar sig, desto mer tydligt framkommer det för oss att han troligen agerar genom en skuggprojicering. Enligt Šolc och Didier (2018, ss. 136, 172, 239) är denna överdrivna manifestation mycket symptomatisk av skuggpåverkan. I överensstämmelse med Jungs tankesätt är pastor Steven Anderson här analyserad som en möjligtvis omoralisk individ, som förmodligen förnekar sin egen skuggas existens och därmed skapade den inte den nödvändiga moraliska styrkan för att förhindra sitt ego från att bli besatt av arketyper självet, således kan han istället ha valt att ge näring till en ensidig tro och som resultat började (och fortsätter) projicera sin skugga mot andra människor. Denna analys kom vi fram till som en följd av hävdandet av detta faktum i Šolc och Didier (2018, s. 184-185, 241) samt Jung (1984, s. 168).

Denna sista delen i analysen stämmer med vad Jung gör gällande, enligt Šolc och Didier (2018, ss. 223-224), om skuggprojiceringens skador i världen. Genom det nämnda resonemanget spekulerar vi att om pastor Steven Anderson hade erkänt innehållet i det omedvetna inom sig (istället för att undertrycka den) skulle han inte ha givit så mycket makt till sin skugga och börjat projicera den mot andra människor och grupper av människor i världen. Han skulle istället ha utvecklat sig psykiskt och därmed möjligen vara en mer medveten person, som många hinduer, yogautövare, kvinnor med egenmakt i ett modernt samhälle, homosexuella, liberala politiker och flera andra representanter av samhället. Således skulle han, som offentlig person, kanske bespara världen från sin skadliga skugga.

12 DISKUSSION

Resultaten i detta arbete, som ger gällande psykologiska egenskaper hos fundamentalister enligt Jungs teorier, samt analysen som utfördes kring vad som observerades i fundamentalisten Steven L. Andersons publikationer (Hindu Moment #1 – Definition of Yoga 2017; Hindu Moment #3 – Jesus Never Went to India 2017; USA Today 2015; Why Birth Control is Wrong 2014) stämmer med den specifika tidigare forskningen som här redovisas.

Barton (2009) och Lemos Silveira (2018) lyfter fram på ett komplementärt sätt fundamentalistiska egenskaper som beskrivs och tolkas av Šolc och Didier (2018). Egenskaperna konstateras i pastorns publikationer och, enligt resonemang av de benämnda författarna, kan generellt sammanfattas som:

- Rädsla för förändring och fasthållning i det förflutna genom en bokstavlig uppfattning av läror i heliga skrifter.
- Bildning av en grupp och fiendlighet mot andra grupper; en differentiering av typen “oss heliga” och “de profana” i förhållande till människor och grupper av människor utanför församlingen.
- Flykt från paradox där den andra sidan i psyket ignoreras, därför att den ses som farlig och demonisk. Detta innebär en flykt från dubbelheten som bildar helheten, d.v.s. att fundamentalister flyr från deras “äkta själv”.
- Sökandet efter perfektion samtidigt som nekande av sin egen imperfektion.
- Tron på en absolut sanning (ensidig tro), som har skadlig potential till de själva och samhället.
- Besittning av den absoluta sanningen, som motsvarar en identifiering med den allsmäktiga varelsen och beskrivs som det ego som dessutom att ha en ensidig tro är besatt av arketyper självet.

Lemos Silveira (2018) som Šolc och Didier (2018) förklarar närmare den vetenskapliga vikten av Jungs synvinkel på religion, d.v.s. religionens positiva- och negativa potential för människor, i förhållande till det mänskliga paradoxala psykets natur. Den tydliga paradoxen i religion samt psyke ledde oss till att välja det teoretiska perspektivet av Carl G. Jung, som vi anser passar till ämnet fundamentalism, som enligt Barton (2009), Lemos Silveira (2018) samt Šolc och Didier (2018) i stort sett består av en kollektiv negativ religiös upplevelse.

Barton (2009) som Lemos Silveira (2018) och Šolc och Didier (2018) försvarar Jungs teorier som undervisning för individens psykiska utveckling. I arbetets

teoretiska perspektiv beskrivs att enligt Šolc och Didier (2018) motsvarar den psykiska utvecklingen i en religiös kontext sökandet för en individuell religiositet, med fokus på “det heliga inne” och inte ute som skyddar religiösa traditioner. Detta tillsammans med en sekulär tanke och vetenskap kännetecknar det moderna samhället, mot vilket fundamentalister reagerar på ett aggressivt och skadligt sätt, menar Šolc och Didier (2018).

Här analyseras en kristen fundamentalist pastor i ett modernt samhälle (USA), det vill säga en liten bild genom vilken vi kan se den stora bilden, med stöd av det teoretiska perspektivet- samt metoden som valdes för detta arbete. Också i det teoretiska perspektivet tydliggör Šolc och Didier (2018) Jungs förstånd på religionens positiva sida (individuell religiositet) och negativa sida (skadlig kollektiv religiositet). Således kan vi uppfatta fundamentalister som icke psykiskt utvecklade människor som på ett skadligt sätt kan påverka det moderna samhället, enligt det jungianska tankesättet som påstås av Barton (2009), Lemos Silveira (2018) samt Šolc och Didier (2018), och också genom att ta hänsyn till den valda metoden.

Lemos Silveira (2018) som Šolc och Didier (2018) förklarar den fundamentalistiska ideologin kontra den psykiska individuationsprocessen, det vill säga att fundamentalister inte går igenom individuation eller den psykiska utvecklingens process och därför kan de manifesteras sig på ett skadligt sätt till livet i samhället; de anses som bland annat psykiskt obalanserade, intoleranta, fanatiska och neurotiska människor. Som Barton (2009) avslutar Lemos Silveira (2018) samt Šolc och Didier (2018) att fundamentalism faktiskt kan orsaka skada i världen och därför behövs studeras utifrån ett sätt som kan förhindra det.

Lemos Silveira (2018) och Šolc och Didier (2018) lyfter upp Jungs tankesätt om egots roll i förhållande till den religiösa upplevelsen, så att egots styrka anses som avgörande faktor för att förhindra bland annat: besittning av arketyper självet samt identifiering med persona (den falska “jag”), blockering av individuationsprocessen och utvecklingen av fundamentalistiska ideologier; med andra ord kan egots patologiska tillstånd hos fundamentalister som pastor Steven Anderson ansvara för den negativa religiösa erfarenheten.

Lemos Silveira (2018) beskriver individuationsprocessen på ett sätt där vi kan observera i precis vilket skede egot bör erkänna sin skugga. Detta kopplas här till vad som förklaras av Šolc och Didier (2018) samt Jung (1984), kring Jungs teori om skugga och skuggprojicering. Om detta hävdas av Lemos Silveira (2018), Šolc och Didier (2018)

samt Jung (1984) att när en individ bortser vad som han/hon/hen uppfattar som dystert, skamfull och onormal inom sig (skugga), konstaterar han/hon/hen det dystra, skamfulla och onormala i andra människor som konsekvens. Detta anses här vara fundamentalisternas skuggprojicering.

Det jungianska resonemanget ovan beskrivna innebär att fundamentalister som pastor Steven L. Anderson pekar, på människor utanför deras grupp, undertryckta aspekter av deras äkta personlighet, med andra ord projicerar fundamentalisterna på andra människor vad som de förtryckte inom sig själva: deras "mörka sida". Detta enligt Lemos Silveira (2018) samt Šolc och Didier (2018) resulterar av ett ego som inte utvecklades genom individuationsprocessen, ett ego dåligt anpassad till den religiösa upplevelsen.

I Andersons fall är det möjligt att han uppfattar i andra sin egen- "orena ande", "falskhet", "dyrkandet av demoner djävular", "homosexualitet som kapital brott", "ateistisk ondska" och så vidare enligt publikationer (Hindu Moment #1 – Definition of Yoga 2017; Hindu Moment #3 – Jesus Never Went to India 2017; USA Today 2015; Why Birth Control is Wrong 2014). Fundamentalister kanske ser deras egna undertryckta aspekter i andra människor, så fungerar det jungianska perspektivet som ett verktyg genom vilket vi kan förstå och förklara fundamentalisternas beteende mot "den andre".

13 SLUTSATSER

Detta arbete behandlar generellt den fundamentalistiska uppfattningen kring människor och grupper av människor utanför församlingen Faithful World Baptist Church för vilken Steven L. Anderson är pastor och genom hans tankar så som de framkommer i det material han publicerat, som en aspekt av fundamentalism som visar en reaktion mot det moderna samhället. Här undersöktes och analyserades den nämnda aspekten av fundamentalism enligt det jungianska psykologiska perspektivet och genom den kristna pastorn Steven L. Anderson och hans församling Faithful Word Baptist Church i USA.

Det psykologiska klagörandet som här presenteras och föreslås överensstämmer med det jungianska perspektivet som anser att både psyket och religion är av paradoxal natur, det vill säga den har en positiv och en negativ sida. Det uppfattas som passande till ämnet fundamentalism kontra spiritualitet, utifrån en jungiansk evolutionsteori som gör gällande fundamentalisternas motstånd i förhållande till det moderna samhällets mer individuella form av religiositet, som ser det heliga inne i människan istället för utanför människan. Fundamentalisternas åsikt om andra människor

i det moderna samhället kan bestå av en skuggprojicering som resultat av följande process, vilken fundamentalisternas ego genomgår:

- Egot förnekar dubbelheten (det paradoxala) i den mänskliga psykiska naturen samt i den religiösa upplevelsen (numinosum).
- Således hittar egot i den fundamentalistiska församlingen en illusorisk tillflykt där det förhindras att hantera särskilda arketyppiska innehåll av det omedvetna.
- Detta orsakar en icke hälsosam religiös erfarenhet, i vilken egot upplever en psykiskt skadlig kollektiv religiositet istället för en individuell religiositet, lämplig för den psykiska utvecklingen.
- Individens ego skapar, genom selektivt val i de arketyppiska energierna, en ideologi som anses försvara från individens motsatta sida (skuggan).
- Som resultat lever individen i ett illusoriskt tillstånd i vilket egot identifierar sig med den ideologin som skapas, det vill säga den falska personligheten (persona).
- Individens ego är emot att assimilera religiöst innehåll i det omedvetna, därför undviker det ritualer (som är ett verktyg för omedvetnas assimilering).
- Egots vägran att inse den andra sidan i psyket (skugga) resulterar i en ensidig tro och besittning av arketypen självet.
- Egot söker därmed mer strategier för att fortsätta undertrycka arketyppiska innehåll (skugga) och förvara ideologin.
- Dock genom förtryck får skuggan mer makt och oundvikligt kommer den att dyka upp i form av en skuggprojicering, mot andra människor och grupper av människor ute i det moderna samhället; människor som påminner om- och/eller representerar det arketyppiska undertryckta innehållet, det vill säga individens skugga.

14 AVSLUTNING

Som pastor Steven L. Anderson för den kristna församlingen Faithful Word Baptist Church i USA visar kan den religiösa fundamentalismen som försvarar det traditionella manifesterar sig på ett motstridigt sätt för livet i det moderna samhället, där människor i allt högre grad bryter sig loss från traditioner. Den nämnda aspekten inom fundamentalism behandlas här enligt Carl G. Jungs teorier, som tar hänsyn till psykets och religions paradoxala natur. Detta uppmuntrade oss författare i detta arbete att välja Jungs teoretiska perspektiv, det vill säga att förneka det paradoxala som finns i människan och religion är i vår åsikt källan till konflikter, och Jungs tankesätt ger en möjlighet för förbättring när det kallar individen att hantera sina egna "demoner".

Detta arbete ger ett spekulativt psykologiskt klagörande om: 1 - pastor Steven L. Andersons- och liknande individers psykiska faktorer och processer, som i kontakt med den religiösa upplevelsen bidrar till den fundamentalistiska ideologin, som i sin tur motsvarar ett psykiskt ohälsosamt religiöst tillstånd; samt 2 – hur kom pastorn och likasinnade personer, utifrån det ohälsosamma religiösa tillståndet, att uppfatta människor utanför församlingen genom en skuggprojicering.

15 FRAMTIDA FORSKNING

Vårt förslag för framtida forskning kan sammanfattas som följande fråga: enligt Carl G. Jungs djupa psykologi, vilka faktorer bidrar till ett ego som är mottagligt för en dålig anpassning till en religiös upplevelse och den följd utvecklade fundamentalistiska neurosen?

KÄLLFÖRTECKNING

Alkhadher, O. & Scull, N. C. (2020). Can moral judgment, critical thinking and islamic fundamentalism explain ISIS and Al-Qaeda's armed political violence? *Psychology of Violence*, 10(2), ss. 143-151. <http://dx.doi.org/10.1037/vio0000242> [31/03/20]

Alvehus, J. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. Stockholm: Liber

Anderson, S. L. (2017). *Hindu Moment #1 – Definition of Yoga* [video].

<https://www.youtube.com/watch?v=yJ3oXmjfTBM> [15/05/20]

Anderson, S. L. (2017) *Hindu Moment #3 – Jesus Never Went to India* [video].

<https://www.youtube.com/watch?v=Zf8DQohcZf8> [15/05/20]

Barton, W. (2009). What's fundamental about fundamentalism? *Psychological Perspectives*, 52(4), ss. 436-444.

<https://doi.org/10.1080/00332920903304770> [15/04/20]

Casement, A. (2001). *Carl Gustav Jung*. London: Sage Publications.

Faithful word baptist church (u.å.). <http://www.faithfulwordbaptist.org/> [13/04/20]

Geels, A. och Wikström, O. (1993). *Den religiösa människan: en introduktion till religionspsykologin*. Plus Ultra. 3. uppl.

Jung, C. G. (1984). *Människan och hennes symboler*. Stockholm: Forum.

Lemos Silveira, L. H. (2018). Religion and religious fundamentalism in contemporary times: an analysis from Jungian psychology. *Numen: tidskriften av studier och undersökning om religion*, 21(2), ss. 167-185.

<https://doi.org/10.34019/2236-6296.2018.v21.22158> [15/04/20]

Lord Alderdice, J. (2017). Fundamentalism, radicalization and terrorism. Part 2: fundamentalism, regression and repair. *Psychoanalytic Psychotherapy*, 31(3), ss. 301-313. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02668734.2017.1368693> [31/03/20]

Šolc, V. och Didier, G. J. (2018). *Dark religion: fundamentalism from the perspective of jungian psychology*. Asheville: Chiron Publications.

USA Today (2015). *Pastor defends his anti-homosexual sermon* [video].

https://www.youtube.com/watch?v=UbSM_kxpObc [15/05/20]

Why Birth Control is Wrong (2014) [video]. Faithful Word Baptist.

http://www.faithfulwordbaptist.org/transcript_why_birth_control.html [16/05/20]